

3-Temel dil becerileri bağlamında Türkçe eğitiminin sahadaki sorunları ve çözüm önerileri

Yavuz Selim BAYBURTLU¹

APA: Bayburtlu, Y. S. (2022). Temel dil becerileri bağlamında Türkçe eğitiminin sahadaki sorunları ve çözüm önerileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 39-63. DOI: 10.29000/rumelide.1073839.

Öz

İnsanın çevresiyle iletişimi kullandığı dil vasıtasıyla olmaktadır. Anne karnında işitmeye başladığımız ana dilimiz hayatımızın sonuna kadar devam eden etkileşimsel ve gelişimsel bir süreci kapsar. Bu süreçte Türkçenin temel dil becerilerini edinerek iletişim kurmaya başlarız. Eğitim hayatının başlamasıyla temel dil becerilerinin kazanımları daha nitelikli olmaya başlar. Bir araştırma makalesi olan bu çalışmada, Türkçe derslerinde Türkçe öğretmenlerinin temel dil becerilerinin gelişim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerileri tespit edilmiştir. Bu amaçla Antalya ili merkez ilçelerinde görev yapan 43 farklı okuldan 82 Türkçe öğretmeniyle uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak araştırma verileri toplanmıştır. Araştırmada kolay erişilebilirlik ve yakınlık kriterlerine göre mümkün olduğu kadar Türkçe öğretmenine ulaşılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre tespit edilen öğrenci merkezli sorunların çözümü için öğrencilere çeşitli eğitimler verilip, etkinlik ve uygulamalarla temel dil becerilerinin desteklenmesinin faydalı olacağını sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe derslerinde temel dil becerilerinin birbirini etkileyen yapıları dikkate alınmalıdır. Bunun için her bir beceri alanı için aynı hassasiyet gösterilmelidir. Türkçe derslerinde, dört temel dil becerisine de hitap eden etkinliklerin yapılmasının yararlı olacağı düşüncesine göre hareket edilmelidir. Günümüz teknolojisiyle hayatımıza giren blog, sosyal medya gibi sanal ortamlarda temel dil becerilerinin gelişiminin de takip edilerek öğrencilerin bu mecralardaki durumları kontrol edilebilir. Bu ortamlarda öğrencilerin temel dil becerilerine ilgilerini arttıracak uygulamalar geliştirilebilir.

Anahtar kelimeler: Dil becerileri, temel dil becerileri, Türkçe eğitiminin sorunları, Türkçe öğretmenlerine göre temel dil becerileri, sorunlar ve çözüm önerileri

The problems of Turkish education in the field in the context of basic language skills and suggestions for solutions

Abstract

It is through the language that a person uses to communicate with his environment. Our mother tongue, which we begin to hear in the womb, covers an interactive and developmental process that continues until the end of our lives. In this process, we start to communicate by acquiring the basic language skills of Turkish. With the beginning of educational life, the acquisition of basic language skills begins to be more qualified. Turkish teachers' basic language skills in Turkish lessons have been identified in this study, which is a research article, the problems they face in the development process and the solutions they bring to these problems have been identified. For this purpose, research data were collected using a semi-structured interview form created in accordance with expert opinions

¹ Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni (Antalya, Türkiye), yavuzselimbayburtlu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6128-6239 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 27.11.2021-kabul tarihi: 20.02.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1073839]

with 82 Turkish teachers from 43 different schools working in the central districts of Antalya province. In the research, Turkish teachers were reached as much as possible according to the criteria of easy accessibility and proximity. According to the results obtained from the research findings, it was concluded that it would be useful to provide students with various trainings and support their basic language skills with activities and applications to solve the student-centered problems identified. The structures of basic language skills that affect each other should be taken into account in Turkish lessons. For this, the same sensitivity should be shown for each skill area. In Turkish lessons, it should be acted upon according to the idea that it will be useful to conduct activities that address all four basic language skills. By following the development of basic language skills in virtual environments such as blogs, social media that come into our lives with today's technology, the status of students in these media can be controlled. In these environments, applications can be developed that will increase students' interest in basic language skills.

Keywords: Turkish language skills, basic language skills, problems of Turkish education, basic language skills according to Turkish teachers, problems and solution suggestions

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan çevresiyle iletişim halindedir. Bu iletişim anne karnında başlayıp insanın ölümüne kadar devam eden gelişimsel ve etkileşimsel bir süreci kapsar. Çocuğun anne karnında ana dilini iştihmesiyle tanımaya başladığı bu süreç ana dilini öğrenerek edineceği çeşitli temel dil becerileri vasıtasıyla daha nitelikli bir iletişim kurma biçimine evrilir. Bu iletişim kurma biçimi dil ile gerçekleşir. İnsanın gelişimsel ve etkileşimsel yaşantısı, çevresiyle sürekli iletişim kurmasına neden olur. Bunun neticesinde de insan, kendisinin ve iletişim kurduğu bireylerin dilsel yaşantısına katkı sağlar. Dile ait kazanımları artan insan edindiği dilin temel dil becerileri ile konuşur, yazar ya da dinleyerek çevresiyle olan iletişimini devam ettirir. Zaman içerisinde bireyin eğitim hayatının başlamasıyla, ana diline ait çeşitli kural ve kavramlar belirli bir program dâhilinde bireye öğretilir. Dil insanlar arası iletişimi sağlayan en temel araç olduğundan okullarda dil eğitiminin temel amaçlarından biri de insana etkili ve bilinçli iletişim becerilerini kazandırmaktır (Coşkun, 2009). Ana dilimize ait bu kural ve kavramlar ilkokul ve ortaokullarda Türkçe derslerinde öğretilmektedir. Araştırmada odak noktası olarak ortaokul Türkçe derslerindeki sorunlar ve çözüm önerileri seçilmiştir. Bu nedenle çalışmada Türkçe eğitiminin ilkokul boyutundan bahsedilmemiştir. Ortaokullarda Türkçe dersi, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen genel-özel amaçlar ve kazanımlar doğrultusunda Türkçe öğretmenleri tarafından yürütülür. Türkçe dersleri, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ifade edildiği gibi *“öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde”* (MEB, 2019, s. 8) işlenir. Ortaokullarda Türkçe derslerinin temel ilkesi öğrencilere yaşam boyunca karşılaşılabilecekleri her türlü dil becerisine sahip niteliklere ulaşabilecekleri bir alt yapı oluşturabilmektir (Yıldız, 2003). Türkçe dersi, temel kazanımlarıyla ortaokullarda okutulan diğer temel derslerin de öğretilmesinde oldukça önemli bir görev üstlenmektedir. Türkçe derslerinin temel kazanımlarını edinemeyen öğrencilerin diğer derslerde de sorunlar yaşaması oldukça yüksektir. Alanyazındaki benzer araştırmalarda da Türkçe derslerindeki başarının diğer dersleri de etkilediği ve Türkçe dersinin diğer derslerle güçlü ilişkilere sahip olduğu ifade edilmiştir (Güneyli, 2007; Ural ve Ülper, 2013; Ceran ve Deniz, 2015, Sever, 2015).

Türkçe düşüncelerimizi, duygu ve isteklerimizi ifade edebileceğimiz ortak bir uzlaşma aracıdır. Dilimiz aynı zamanda duygusal ve sosyal gelişmemizdeki en önemli araçtır. Bireyin duygu ve düşüncelerini doğru ifade edebilmesi, dış dünya ile bütünleşebilmesinde dil eğitiminin oldukça önemli bir yeri vardır. Nitelikli dil eğitimi alan bireylerin çevresiyle etkili ve doğru iletişim kurabilen, duygu, düşünce ve isteklerini aktarabilen, söyleşi ve sohbetlere aktif bir şekilde katılıp her ortamda kendini doğru ifade edebilen, özgür ve özgün düşünceler ortaya koyabilen bireyler olması beklenir. Dolayısıyla nitelikli bir dil eğitimi almayan bireylerin de çevresiyle iletişim kurmakta güçlük çeken, kendini, duygu ve düşüncelerini ifade etme konusunda sıkıntılar yaşayan bireyler olmaları ihtimal dâhilindedir. Çeşitli araştırmalarda da bunu doğrular nitelikte bulgulara ulaşılmıştır (Yılmaz ve Doğan, 2014). Öğrencilerin temel dil becerilerindeki başarıları Türkçe dersinin yanında diğer akademik dersleri de etkilemektedir. *Konuşma, yazma, okuma ve dinleme/izleme becerilerindeki kabiliyetleri öğrencilerin bireysel ve toplumsal yaşantılarındaki her alandaki başarılarını belirleyen bir etkidir* (Sever, 1998, s. 54). *Türkçe derslerinde öğrencilere temel dil becerileri verilirken kendi içerisinde anlama ve anlatma becerileri, yazılı ve sözlü dil becerileri şeklinde dört temel gruba ayrılır* (Onan, 2015, s. 93). *Türkçe derslerini alan öğrencilerin de dinleme ve okuma becerilerinin gelişmiş, duygu ve düşüncelerini hem yazılı hem de sözlü olarak güzel ve etkili bir şekilde ifade edebilen bireyler olmaları beklenmektedir* (Temizkan, 2011, s.32).

Temel dil becerilerinden dinleme, konuşanın vereceği iletiyi tam olarak anlayabilme gayreti içinde olma ve bu uyarana tepkide bulunabilme eylemidir (Demirel, 1999, s. 33). Dinleme/izleme bilinçli ve istemli yapılan bir eylemdir. Dinleme, duyduğumuzu anlamak amacıyla dikkat harcayarak yaptığımız bir eylemdir (Sever, 2015). *İnsan, hayatına dair edindiği bilgi ve becerilerin çoğunu dinleme/izleme becerisi ile kazanır* (Baş, 2012, s. 280). *Dinleme becerisi insanın anne karnında tanıştığı ve kazandığı ilk temel dil becerisidir* (Doğan, 2012, s. 7). Dinleme/izleme becerisi Türkçe eğitiminde diğer temel dil becerilerinin de temel noktasını oluşturan ve diğer temel dil becerilerini de büyük ölçüde etkileyen en önemli becerilerin başında gelir.

Konuşma becerisi, bireyin bebeklik döneminde edinmeye başladığı; duygu, düşünce ve isteklerini konuşma organları aracılığıyla aktarabilmesine denir. *Konuşma insanın zihninde başlayan, duygu ve düşüncelerin sözle ifade edilmesi sürecidir* (Güneş, 2007, s. 95).

Okuma becerisi, bir metindeki yazıyı, kelimeleri, cümleleri, yazıya ait tüm unsurlarla birlikte görme ve kavrayıp algılama sürecidir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2004). Okuma, ses ve görme organlarımız vasıtasıyla algılanan çeşitli işaret ve sembollerin zihinsel süreçlerden geçirilerek anlamlandırılma sürecidir (MEB, 2006). Okuma becerisi bireyin eğitim hayatının başlaması ile ortaya çıkan bir beceridir.

Yazma becerisi, duygu, düşünce, istek ve hayallerin dilimizdeki harfler vasıtasıyla kâğıt üzerinde güzel bir biçimde ifade edilmesidir (Calp, 2010, s. 225). *Zihnimizdeki aktarmak istediğimiz her şeyin harf ismini verdiğimiz sembollerle kodlanmasına yazı denir* (Karadağ ve Maden, 2013, s. 266). Bir başka tanıma göre ise, *zihnimizde yapılandırdığımız çeşitli bilgilerin yazıya aktarılması işlemine yazma denilmektedir* (Güneş, 2009, s. 11). Yazma becerisi eğitim hayatımızın başlamasıyla kazandığımız, zihinsel ve bedensel fonksiyonlarımızın koordinasyonu ile oluşan bir beceri türüdür. Yazma becerisi de okuma becerisi gibi okul yaşantımızın başlamasıyla, bir eğitim olarak edindiğimiz beceridir. Yazma becerisi gerçek kişilerin dışında tüzel kişilerle de iletişim kurmak için kullanılan bir beceri türüdür.

Türkçe derslerinin temel yapı taşı olan Türkçe Dersi Öğretim, Programı'nda ulaşılması hedeflenen amaçlar şu şekilde ifade edilmiştir:

- *dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,*
- *Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,*
- *okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,*
- *okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,*
- *duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,*
- *bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,*
- *okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması, (MEB, 2019, s. 8).*

Öğrencilerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen bu amaçlar doğrultusunda yetiştirilebilmesi Türkçe derslerinin daha nitelikli ve zengin bir yapıyla işlenmesine, *Türkçeyi etkili ve güzel kullanabilmek temel dil becerilerinin tam anlamıyla kazanılmasına bağlıdır* (Mert, 2014, s.24). Türkçe eğitiminin sahadaki uygulayıcıları olan Türkçe öğretmenlerinin Türkçe eğitimi icra ederken karşılaştığı sorunları tespit etmenin ve tespit edilen sorunlara çözüm önerileri getirmenin Türkçe eğitimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. *Ana dili eğitimi ve öğretimi dört temel dil becerisi üzerine inşa edilirken Türkçe eğitimi de temel dil becerileri üzerine kurulur* (Temizyürek, 2003, s. 163). Türkçe derslerinin temel dil becerileri doğrultusunda yürütüldüğü düşünüldüğünde, araştırmada Türkçe eğitiminde temel dil becerileri bağlamında yaşanan sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri getirmenin doğru bir yaklaşım tarzı olduğu kanaatine varılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin Türkçe dersini işlerken karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerini temel dil becerileri bağlamında tespit etmektir. Bu amaca yönelik olarak yanıt aranan araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

Türkçe derslerinde;

1. Okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?
2. Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?
3. Konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?
4. Dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu araştırma temel dil becerileri bağlamında Türkçe eğitiminin sahadaki güncel sorunlarını tespit etmek ve tespit edilen bu sorunlara çözüm önerileri getirebilmek amacıyla betimsel tarama modeliyle yapılmış nitel bir durum çalışmasıdır. Durum çalışmalarında, belirli bir zaman dilimi içerisinde gözlemler, görüşmeler vasıtasıyla toplanan veriler betimlenir ya da durum temaları ortaya konulmaya çalışılır (Creswell, 2013). Betimsel tarama modellerinde, var olan bir durum veya olay mevcut özellikleriyle hiçbir değişiklik yapılmadan olduğu gibi açıklanır (Kaptan, 1995). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak Türkçe öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmada evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmayacağından çalışma grubu seçimi yöntemine başvurulmuştur. Araştırma, Antalya merkez ilçelerinden gönüllülük esasına göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleriyle yürütülmüştür. Araştırmacı Antalya ilinde çalışmaktadır. Bu nedenle araştırmada belirlenen çalışma grubu kolay erişilebilirlik, yakınlık kriterlerine göre oluşturulmuştur. Araştırmaya 2019-2020 eğitim öğretim yılında 01.09.2019 ile 17.12.2019 tarihleri arasında Antalya ili merkez ilçelerinde görev yapan 43 farklı ortaokuldan 82 Türkçe öğretmeni katılmıştır.

Veri toplama araçları

Çalışmaya gerekli izinler alınarak başlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrutusunda hedef kişilere araştırmanın konusuyla alakalı sorular sorulur ve hedef kişilerin araştırma konusuyla ilgili duygu ve düşünceleri alınarak elde edilen veriler anlamlandırılarak tasnif edilir (Türnüklü, 2000). Çalışmada, elde edilecek verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken alanyazın incelenmiş ve biri eğitim bilimleri alanında, ikisi Türkçe eğitimi alanında olmak üzere üç alan uzmanı öğretim üyesinden destek alınmıştır. Alan uzmanlarının önerileri doğrutusunda görüşme formunda değişiklikler yapılarak görüşme formuna son şekli verilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Araştırmaya katılmak isteyen Türkçe öğretmenleriyle yüz yüze görüşmeler yapılarak araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmacı tarafından uzman görüşleri katkısıyla oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmaya katılmak isteyen Türkçe öğretmenlerine hem matbu olarak hem de elektronik ortamda mail yoluyla ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılan 82 Türkçe öğretmeninden alınan görüşme formlarına (K1, K2, K3...) şeklinde kodlar verilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırma verileri analiz edilirken içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. İçerik analizi yönteminde metinde yer alan sözcüklerin veya cümlelerin varlığını tespit ederek onları sayıya dökülebilmek için kullanılan bir yöntemdir (Kızıltepe, 2015). İçerik analizinde araştırmacının temel amacı görüşme formundan elde ettiği verileri yorumlayabileceği kavram ve ilişkileri belirleyebilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler araştırmacı tarafından (K1, K2, K3...) şeklinde kodlanmış ve birkaç defa detaylıca okunmuştur. Okunan veriler tasnif edilerek tablolar halinde sunulmuş ve öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinin güvenilirliği için Türkçe eğitimi alanında öğretim üyesi olan bir alan uzmanıyla birlikte çalışılmıştır. Miles ve Huberman (2015)'ın kodlayıcılar

arası uyum formülünden yararlanılmıştır. Araştırmacı ve alan uzmanı tarafından elde edilen veriler için ayrı kodlamalar yapılmıştır. Kodlayıcılar arası uyum yüzdesi 0,86 olmuştur. Araştırmanın içerik analizinin tutarlı ve güvenilir olması için uyum orasının %70'ten büyük olması gerekmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu çalışmada elde edilen oran da güvenilirlik için yeterli düzeydedir. Araştırmadan elde edilen veriler tablolar ve doğrudan alıntılar şeklinde bulgular başlığı altında sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma sorularına verilen yanıtlardan elde edilen veriler sırasıyla verilmiştir.

1.Okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar

Yanıtlar	f
Sözcüklerin son hecelerini atlama	43
Sözcükleri tanıyamama	41
Okumaya karşı özgüven eksikliği	41
Söz varlığının zayıf olması	40
Okumaya karşı ilgisiz ve isteksiz olma	40
Sözcükleri yanlış okuma	40
Erken yaşta alışkanlığa dönüştürülememesi	35
Vurgu ve tonlamaya dikkat edememe	32
Kelimeleri doğru telaffuz edememe	32
Okuduğunu anlayamama	28
İlgiye ve seviyeye göre kitap türü seçilememesi	26
Okumayı bir ihtiyaç olarak görmeme	21
Okuduğu metni içselleştirememe	20
Nefesini kontrol edememe	19
Okuma düzeyinin yaş seviyesinin altında olması	18
Kitap okuma konusunda çevrede rol modelinin olmaması	15
Okuma alışkanlığı kazandırmanın zorla yaptırılmış olması	13
Dikkat dağınıklığı nedeniyle okumaya odaklanamama	11
Bağdaşıklık öğelerini kullanamama	9
Kelimeye fazladan ek getirerek okuma	8

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerine Türkçe derslerinde okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorusu yöneltildiğinde 43 Türkçe öğretmeni öğrencilerin sözcüklerin son hecelerini atlayarak okudukları cevabını vermiştir. Sözcükleri tanıyamama cevabını veren 41 öğretmen, öğrencilerin okumaya karşı kendilerinde özgüven eksikliği olduğunu

düşünen 41 öğretmen olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 40 Türkçe öğretmeni ise öğrencilerin söz varlıklarının zayıf olmalarını, okumaya karşı ilgisiz ve isteksiz olmalarını ve sözcükleri yanlış okumalarını karşılaştıkları sorunlar olarak beyan etmiştir. 35 Türkçe öğretmeni ise okuma becerisinin erken yaşta alışkanlığa dönüştürülemediğini önemli bir sorun olarak görmektedir. Araştırmaya katılan 32 Türkçe öğretmeni, kelimeleri doğru telaffuz edememe, vurgu ve tonlamaya dikkat edememenin önemli sorunlar olduğunu bildirmiştir. Okuduğu metni anlayamama 28 Türkçe öğretmeni tarafından sorun olarak görülmüştür. 26 Türkçe öğretmeni öğrencilerin ilgi ve seviyelerine göre kitap türü seçememelerini okuma becerisinin geliştirilmesinde bir sorun olarak görmektedir. 20 Türkçe öğretmene göre öğrenciler okumayı bir ihtiyaç olarak görmemekte ve bu da okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bir sorun olarak görülmektedir. Araştırmaya katılan 20 Türkçe öğretmene göre öğrencilerin okudukları metni içselleştirememeleri okuma becerisinin geliştirilmesinde bir sorun olarak görülmektedir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerine göre nefesini kontrol edememe (f19), okuma düzeyinin yaş seviyesinin altında olması (f18), kitap okuma konusunda çevrede bir rol model olmaması (f15), okuma alışkanlığı kazandırmanın zorla yaptırılmış olması (f13), dikkat dağınıklığı nedeniyle okumaya odaklanamama (f11), bağdaşıklık öğelerini kullanamama (f 9), kelimeye fazladan ek getirerek okuma (f 8), sorun olarak belirtilmiştir.

Araştırma verilerinin güvenilirliğini desteklemek amacıyla araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdiği yanıtlardan bazıları doğrudan alıntılar yapılarak verilmiştir.

“Okuma yaparken kelimenin tanınması ve ayırt edilmesi gerekir. En çok karşılaştığım sorunlar: öğrencilerin okuduğu kelimeyi tanınamaması, kelimeyi eksik okuması, gereksiz duruşlar yapma, vurgu ve tonlamaya dikkat etmeme gibi sorunlardır.” (K1)

“Okuma becerisini geliştirme sürecinde karşılaştığım en büyük sorun çocuğun erken yaşta okuma sevgisi ve okuma alışkanlığını kazanmamış olmasıdır. Karşılaştığım diğer bir sorun ise öğrencinin ilgi ve seviyesine uygun kitap seçimi yapılamamış olmasıdır. Öğrenci ilgi duyduğu türleri okumadığı için okuma sevgisi gelişmemekte ve okuma becerisi bundan olumsuz etkilenmektedir.” (K8)

“Okuma alışkanlığının küçük yaşlardan kazanılmamasından dolayı okuma sırasında çabuk sıkılma ve okuduğu kitabı çabuk bırakma gibi davranışlar görmekteyim. Öğrencilerin kitap okumak yerine daha cazip gelen interneti, sosyal ağları tercih etmesi bence en büyük sorun günümüzde.” (K14)

“Bence öğrenciler okumayı gereksiz görmektedir. Okumayı bir ihtiyaç olarak görmüyorlar. İstedikleri bilgiye sanal âlemde bir tuşla ulaşabildiklerinden okumak öğrencilere göre gereksiz geliyor. Bir dersimde öğrencilerime kitap okuyarak çok şey öğrenebiliriz çocuklar diye söylemiştim. Bir öğrencim; ‘Öğretmenim öğrenmek istediğim her şeyi google’a sesli olarak sorunca anlatıyor. Bence artık okumaya bile gerek kalmayacak ilerde.’ dedi. Öğrencilerin böyle düşünmesi onları okuma sürecinde tembelliğe ve ardından da okumamaya doğru sevk ediyor.” (K23)

“Öğrencilerin okuduklarını anlayamamaları, noktalama işaretleri ve vurgu tonlamaya dikkat etmemeleri, okumaya çok az zaman ayırmamaları benim tespit ettiğim sorunlardan bazılarıdır.” (K31)

“Okuma becerisinin geliştirilmesindeki en büyük sorun bence öğrencilerin okul çağından önceki yaşlarda ailesi tarafından kitaplarla tanıştırılmamış olmasıdır. Bu sebeple çocuklar okumaya karşı isteksizler.” (K48)

“Okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştığım sorunlar: Kelimeyi yanlış telaffuz etme, okuduğu kelimenin anlamını bilememe, okuduğunu anlamama, okuduklarını geçmiş bilgileri ile birleştiremememe, okuduğu metnin bölümleri arasında bağlantı kuramama, özellikle sesli okumada özgüven eksikliği, yanlış okuma korkusu, deyim ve atasözlerini bilememe, gibi sorunlarla sıkça karşılaşıyorum. Öğrencilerin kelime hazinelerinin zayıf olması da okumaya karşı ilgilerini azaltıyor diye düşünüyorum.” (K81)

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara sundukları çözüm önerileri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri

Yanıtlar	f
Sesli okuma çalışmaları yapılabilir	48
Kelime tanıma ve farklı/yeni/anahtar kelimeleri ayırt etme gibi etkinlikler yapılabilir	31
Okumaya motive edici etkinlikler ve yöntemler uygulanabilir	28
Öğrencilerin seviyelerine uygun kitap seçimine dikkat edilmelidir	28
Farklı türde metinler sunmak	28
Okuma eyleminin içine aileyi de katmak	26
Evde/okulda okuma saatleri düzenlemek	25
Okul dışı etkinliklerde okuma çalışmaları yapmak	25
Okul öncesinden başlayarak çocuğa evde kitaplık oluşturmaya özendirmek	21
Çocuğun sevdiği kitap türlerinin yazarlarıyla söyleşiler düzenlenebilir	20
Türkçe dersleri kütüphanelerde işlenebilir	17

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan 48 Türkçe öğretmenin öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek için sesli okuma çalışmaları yapmalarının faydalı olabileceğini ifade ettiği görülmektedir. 31 Türkçe öğretmeni Kelime tanıma ve farklı/yeni/anahtar kelimeleri ayırt etme gibi etkinlikler yapılmasının okuma becerisini geliştirebileceğini söylemiştir. 28 Türkçe öğretmeni ise; okumaya motive edici etkinlikler ve yöntemler uygulanabilir, öğrencilerin seviyelerine uygun kitap seçimine dikkat edilmelidir, farklı türde metinler sunmak gibi uygulamaların öğrencilerin okuma becerilerini geliştirebileceğini bildirmiştir. 26 Türkçe öğretmeni okuma eyleminin içine aileyi de katmanın faydalı olabileceğini ifade etmiştir. Evde/okulda okuma saatleri düzenlemek, okul dışı etkinliklerde okuma çalışmaları yapmak 25 Türkçe öğretmenin ifadesine göre okuma becerisinin gelişiminde faydalı olacak çözüm önerileridir. 21 Türkçe öğretmeni okul öncesinden başlayarak çocuğa evde kitaplık oluşturmaya özendirilmenin faydalı olabileceğini ifade etmiştir. 20 Türkçe öğretmeni çocuğun sevdiği kitap türlerinin yazarlarıyla söyleşiler düzenlemenin okuma becerisinin gelişimi sürecinde faydalı bir çözüm önerisi olabileceğini bildirmiştir. Araştırmaya katılan 17 Türkçe öğretmeni ise Türkçe derslerinin kütüphanelerde işlenebileceğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin ifade ettiği çözüm önerilerinin bazılarında doğrudan alıntılar yapılarak aşağıda sunulmuştur.

“Çocukların küçük yaşlarda, okumayı öğrenmeden önce bile kitaplarla tanıştırılması okuma becerisinin geliştirilmesi noktasında faydalı olabilir. Çocukların okumaya karşı istekli olmaları için ailelerle birlikte okuma etkinlikleri düzenlenebilir.” (K2)

“Okuma becerisi ve okuma sevgisinin öğrencilere küçük yaşta sevdirmesi gerekir. Bu noktada ilk görev aileye düşmektedir. Aileler bu noktada bilinçlendirilebilir. Bu konuda biz Türkçe öğretmenleri öğrencilerimize rehberlik etmeliyiz. Okuma saatleri ve okuma etkinlikleri düzenlemeliyiz.” (K8)

“Okuma becerisi çalışmalarını sadece okulda yapılan bir etkinlik olmaktan çıkarılmalıdır. Değişik mekânlarda okuma çalışmaları ve etkinlikleri düzenlenebilir. Okul dışı öğrenme ortamlarında okuma faaliyetleri düzenlenebilir. Kitap okumak amacıyla bir gezi etkinliği yapılabilir.” (K14)

“Çocukların konuşmayı öğrenmeye başlamasıyla aileler tarafından kitap okuma çalışmaları yapılmalıdır. Çocuk okumayla ailesinde tanıştırsa okul döneminde bu becerinin geliştirilmesi daha kolay ve başarılı olacaktır. Bu noktada da ailelere eğitim verilebilir. Küçük yaşlardan itibaren evde çocuğa ait bir kitaplık oluşturmak, okudukları kitaplar hakkında sohbet etmek okuma becerisinin geliştirilmesi sürecine büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. Ortaokula gelen öğrencilerin okuma gelişim dosyaları, okuma ilgi envanterleri ilkokulda belirlenmiş olsa ya da belki de ilkokul öğretmenleri belirliyordur. Çocuk ortaokula geçince bu bilgiler biz Türkçe öğretmenleriyle de paylaşılsa okuma becerisinin gelişimine, okuma sevgisinin kazandırılmasına büyük ölçüde katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum.” (K30)

“Öğrencilerle bol bol sesli okuma çalışmaları yapılabilir. İngilizce dil sınıfları olur bazı okullarda Türkçe dersleri için okuma odaları yapılabilir. Öğrencilerin kelimeleri tanımaları, anahtar kelimeler ve yabancı sözcükleri tanımaları için bol bol etkinlik yapılmalıdır. Özellikle farklı metinlerden okuma çalışmaları yapılmalıdır.” (K73)

“Biz öğretmenler olarak öncelikle öğrencileri okumaya motive edici yöntemler geliştirmeliyiz. Bunun için her çocuğun duygu ve düşünce dünyasına girebilmek, onu tanımaya çalışmak çok önemlidir. Böylelikle çocukların ilgisine göre okuma süreci geliştirilebilir. Çocuğa uygun kitabı seçmek, onlara farklı türde metinler sunmak, okuma merakı uyandıracak sorular yöneltmek, aileyi yönlendirmek ve evde okuma saatleri düzenlemek faydalı olabilir diye düşünüyorum.” (K81)

2.Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar

Yanıtlar	f
Yazma becerisini önemsememe	35
Düşünmeden yazmaya başlamak	30
Plan yapmadan yazmaya başlamak	30
Gereğinden fazla yazma görevleri nedeniyle yazmaktan hoşlanmama	29
Yazmaya karşı ilgisiz ve isteksiz olma	28

Yazma yetersizliği/korkusu ve tembelliği	26
Öğretmenlerin ve öğrencilerin yazmaya daha az vakit ayırmaları	26
Yazmak yerine test çözümlerinin tercih edilmesi	24
Söz varlığının zengin olmayışı	21
Yazma becerisinin öğrencilere göre yorucu olarak düşünülmesi	19
Yazma becerisinin yeteri kadar sevdirilememesi	19
Yazım yanlışları yapma	19
Okunaklı/güzel yazamama	19
Konuşmalarındaki hataları yazıya dökme	17
Duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade edememe	17
Yazmanın gereksiz ve sıkıcı görülmesi	11
Yazı türleri hakkındaki bilgi eksikliği	8
Sanal ortam yazılarındaki yazım yanlışları	8

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerine Türkçe derslerinde yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorusu yöneltilmiş ve 35 Türkçe öğretmeni yazma becerisini önemsememesi yanıtını vermiştir. 30 Türkçe öğretmeni; düşünmeden yazmaya başlamak, plan yapmadan yazmaya başlamak sorunlarıyla karşılaştıklarını beyan etmiştir. Gereğinden fazla yazma görevleri nedeniyle yazmaktan hoşlanmama ise 29 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaştıkları sorun olarak bildirilmiştir. Yazmaya karşı ilgisiz ve isteksiz olma 28 Türkçe öğretmeni tarafından yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan bir sorun olarak görülmektedir. Yazma yetersizliği/korkusu ve tembelliği, öğretmenlerin ve öğrencilerin yazmaya daha az vakit ayırmaları 26 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaşılan bir sorun olarak beyan edilmiştir. Araştırmaya katılan 24 Türkçe öğretmeni ise yazmak yerine test çözümlerinin tercih edilmesi sorunuyla karşılaştıklarını aktarmıştır. 21 Türkçe öğretmeni ise söz varlığının zengin olmayışını yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bir sorun olarak tespit ettiklerini ifade etmiştir. Yazma becerisinin öğrencilere göre yorucu olarak düşünülmesi, yazma becerisinin yeteri kadar sevdirilememesi, yazım yanlışları yapma, Okunaklı/güzel yazamama 19 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaşılan bir sorun olarak belirtilmiştir. 17 Türkçe öğretmeni; konuşmalarındaki hataları yazıya dökme, duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade edememeyi karşılaştıkları diğer sorunlar olarak aktarmıştır. Yazı türleri hakkındaki bilgi eksikliği ve sanal ortam yazılarındaki yazım yanlışları ise 8 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaşılan sorunlar olarak görülmektedir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdiği yanıtlardan bazıları doğrudan alıntılar yapılarak verilmiştir:

“Bence yazma becerisi gelişmeyen öğrencilerin okuma alışkanlığı da gelişmemiştir. Çok kitap okumayan bir öğrencinin kelime dağarcığı yetersizdir. Bu da yazma becerisini olumsuz etkiler. Günümüzde internet, cep telefonları yazma becerisinin gösterildiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Artık eskisi gibi öğrencilerin Türkçe defterine yazdıklarını değil de sanal âleme yazdıklarını değerlendirmemiz gerekmektedir bence. Bunlara göre de bir Türkçe öğretmenlerinin sanal yazı türlerine kendilerini adapte etmeleri gerekiyor diye düşünüyorum. Bence yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştığım en büyük sorun; öğrencilerin sanal ortamlarda Türkçenin kurallarına uymadan yazılar yazmaları ve bu yanlışlarını da fark etmedikleri için değiştirme ya da doğrusunu öğrenme yoluna gitmemeleridir. Her öğrencinin elinde bir cep telefonu

var. Sürekli bir şey paylaşıp, onunla ilgili bir şeyler yazıyorlar. Yazdıkları doğru mu?, yazım yanlışlarının farkındalar mı? Bu bence büyük bir sorun diye düşünüyorum. Öğrencilerim sosyal medyada yaptıkları yazım yanlışlarını, anlamsız kısaltmaları yazılı sorularını cevaplarırken, verdiğim yazma görevlerini yaparken farkında olmadan kullanıyorlar.” (K3)

“Yazma becerisinde öğrencinin yazma alışkanlığını ilkokul zamanında kazandığı ve yapılan hataların düzeltilmemesi maalesef Türkçe derslerine yansımaktadır. Öğrencilerin ilkokuldan getirdikleri yazma kusurlarını ortaokulda düzeltmek oldukça zor oluyor. İlkokullarda Türkçe derslerinde yazma görevleri daha fazla verilmeli ve yazmaya daha çok önem verilmeli diye düşünüyorum.” (K13)

“Bence biz öğretmenler öğrencilere çok fazla yazma ödevleri veriyoruz. Öğrenciler yazı yazmaktan bıkmıyorlar zamanla. Bu da onları yazmaya karşı isteksiz hale getiriyor.” (K19)

“Yazma becerisinin geliştirilmesindeki en büyük sorun bence plansızca ve düşünmeden hareket etmektir. Öğrencilere yazı yazmanın bir düşünce eylemi olduğu, yazmaya başlamadan önce düşünmeleri gerektiği, nasıl düşünecekleri öğretilmiyor bence. Biz Türkçe öğretmenleri üşeniyor muyuz? Yoksa gereksiz mi görüyoruz bilmiyorum ama bunu atlıyoruz hep. Öğrencilere yazmaya başlamadan önce plan yapmaları gerektiği konusu üstün körü geçiriliyor.” (K38)

“Yazma becerisinde öğrencilerin duygu ve düşüncelerini açık ve etkili bir şekilde ifade etmelerini bekleriz. Ancak öğrenciler duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade edebilme konusunda sorunlar yaşıyor. Ayrıca oldukça fazla yazım yanlış yapıyorlar. Güzel ve okunaklı yazı yazamıyorlar. Öğrenciler yazmaya karşı isteksiz oldukları için üstük körü yazıyorlar. Bazen öğrenciler kendi yazılarını bile okuyamıyorlar.” (K51)

“Yazma becerisine öğretmenler yeteri kadar zaman ayırmıyor. Bu becerinin gelişmesindeki en büyük sorun bence yeteri kadar önem verip zaman ayırmıyoruz. Sınav kaygısı yüzünden test çözmeye daha çok önem veriyoruz. 8. Sınıflarda yazma becerisi LGS sınavları yüzünden hep ihmal ediliyor. LGS de yazma becerisi de ölçülebilse eminim çok güzel yazı yazan öğrencilerimiz olur diye düşünüyorum.” (K65)

“Yazma becerisi zihinsel başlangıcı olan ve düşüncenin kas gücünü harekete geçirmesiyle ortaya çıkan bir beceridir. Bu yüzden öncelikle öğrencilerimize düşünme eğitimi vermeliyiz. Nasıl düşüneceklerini öğretmeliyiz. Düşünceyi nasıl yazıya dökeceklerini anlatmalıyız. Bol örnekler vermeden, uygulamalar yapmadan yazma eğitimi veriyoruz. Sonuç olarak da arzu edilen şekilde yazamayan öğrenciler yetiştiriyoruz.” (K80)

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara sundukları çözüm önerileri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri

Yanıtlar	f
Müstakil bir yazı dersi/saati konulmalıdır	31
Günlük tutma alışkanlığı kazandırılabilir	30
Yazım yanlışları konusunda android uygulamalar/oyunlar ve etkinlikler geliştirilebilir	28
Öğrencilerin tüm yazma faaliyetleri desteklenmeli, bol bol pekiştireçler verilmelidir	26
Gezilen, görülen yerleri yazarak anlatmaları sağlanmalıdır	25

Yazma için hazırlık, plan vb. süreçler detaylıca öğretilmelidir	25
Yazı türleri öğrencilere kavratılmalı ve uygulamalı yazı çalışmaları yapılmalıdır	24
Duygu ve düşünceleri yazılı olarak ifade etme uygulamaları çok sık yapılmalı	24
İnternet ve sosyal medya yazışmaları için kurallar geliştirilebilir	20

Tablo 4 incelendiğinde yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara getirilen çözüm önerilerinin başında 31 Türkçe öğretmeni tarafından müstakil bir yazı dersi/saati konulmalıdır önerisi gelmektedir. 30 Türkçe öğretmeni günlük tutma alışkanlığı kazandırılabilir önerisini getirmiştir. 28 Türkçe öğretmeni yazım yanlışları konusunda android uygulamalar/oyunlar ve etkinlikler geliştirilebilir önerisini getirmiştir. 26 Türkçe öğretmeni öğrencilerin tüm yazma faaliyetleri desteklenmeli, bol bol pekiştireçler verilerek yazma sürecinde karşılaşılan sorunların çözülebileceğini düşünmektedir. Gezilen, görülen yerleri yazarak anlatmaları sağlanması, yazma için hazırlık, plan vb. süreçler detaylıca öğretilmelidir önerileri de 25 Türkçe öğretmeni tarafından ifade edilmiştir. 24 Türkçe öğretmeni tarafından yazı türleri öğrenciler kavratılmalı ve uygulamalı yazı çalışmaları yapılmalı ve duygu ve düşünceleri yazılı olarak ifade etme uygulamaları çok sık yapılmalı önerileri getirilmiştir. Araştırmaya katılan 20 Türkçe öğretmeni ise internet ve sosyal medya yazışmaları için kurallar geliştirilebilir önerisini sunmuştur.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlara getirdikleri çözüm önerilerinden bazıları doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

“Yazma becerisinin geliştirilmesi için Türkçe derslerinde yazma becerisi için ayrı bir zaman dilimi ayırmalıyız. Müstakil bir ders gibi yazma dersi yapabiliriz.” (K6)

“Küçük yaşlardan itibaren günlük tutma alışkanlığı kazandırmak yazma becerisinin geliştirilmesi için çok faydalı olacaktır. Öğrencilere duygu ve düşüncelerini, gezip gördükleri yerleri yazılı olarak sık sık anlattırmalıyız. Şarkı sözü yazma çalışmaları, şiir yazma çalışmaları, öğrencilerin yazı yazabilecekleri her türlü etkinlik ve uygulamalar Türkçe derslerinde bol bol yapılmalıdır.” (K9)

“Bence Milli Eğitim Bakanlığı LGS de açık uçlu sorular sormalı artık. Çocuklara test çözdürmekten başka bir çalışma yapamıyoruz. Öğrencilerin yazılı anlatımının gelişmesi için öncelikle yazılı anlatımın önemli olduğu bilinciyle hareket edilmelidir.” (K19)

“Sosyal medya kullanımı yazma becerisini olumsuz etkiledi diye düşünüyorum. Öğrencilere kâğıt kalemlerle yazı yazdırmak çok güç oldu artık. Biz de çağa ayak uydurmalıyız. Öğrencilerin sanal ortamdaki yazı çalışmaları yapmaları için uygulamalar geliştirilebilir. Öğrenci kompozisyon yazma ödevini blog gibi bir ortamda yazabilir. Milli Eğitim Bakanlığı buna benzer ortamlar oluşturabilir. Her okula internet sitesi yaptılar bence bunu da yapabilirler.” (K40)

“Her öğrenciye günlük tutturmalıyız bence. Öğrenciler isterse matbu bir deftere isterse de elektronik ortamda günlük tutabilirler. Her gününü kısa anlattığı bir blog da olabilir öğrenciler için. Yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini yazarak anlatmalı her öğrenci bence. Yazma becerisi ancak bol bol uygulamalar ile gelişir diye düşünüyorum. Bunun için toplantılar, paneller düzenlenerek ortak bir yol haritası çıkarabilir bakanlık bence.” (K74)

3.Konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar

Yanıtlar	f
Öz güven eksikliği	47
Konuşulacak konu hakkında öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmaması	39
Kelime hazinesinin yetersiz oluşu	38
Yeteri kadar kitap okumama	38
Sözcükleri doğru telaffuz edememe	28
Yerel ağız özellikleri	26
Konuşma eğitimine çok az zaman ayrılması	26
Konuşmaya hazırlıksız, plansız ve düşünmeden başlama	24
Duygu ve düşüncelerini sözlü olarak ifade edememe	17
Sanal ortamdaki yazım yanlışlarının konuşmalarına da yansması	15
Ses tonunu ayarlayamama, vurgu ve tonlamaya dikkat edememe	15
Beden dilini kullanamama/jest ve mimikleri kullanamama	15
Argo ve uygunsuz sözcükleri kullanma	10

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 47 Türkçe öğretmeni konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunun özgüven eksikliği olduğunu ifade etmiştir. Tablo 5 incelendiğinde 39 Türkçe öğretmenin konuşulacak konu hakkında öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmasını konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bir sorun olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Kelime hazinesinin yetersiz oluşu, yeteri kadar kitap okumama 38 Türkçe öğretmeni tarafından sorun olarak karşılaşıldığı ifade edilmiştir. Sözcükleri doğru telaffuz edememenin 28 Türkçe öğretmeni tarafından konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bir sorun olarak karşılaşıldığı görülmektedir. Yerel ağız özellikleri, konuşma eğitimine çok az zaman ayrılması 26 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaşılan sorunlar olarak beyan edilmiştir. Konuşmaya hazırlıksız, plansız ve düşünmeden başlama 24 katılımcı tarafından karşılaşılan bir sorun olarak aktarılmıştır. Duygu ve düşüncelerini sözlü olarak ifade edememe ise 17 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaşılan bir sorun olarak tespit edilmiştir. Sanal ortamdaki yazım yanlışlarının konuşmalarına da yansması, Ses tonunu ayarlayamama, vurgu ve tonlamaya dikkat edememe, beden dilini kullanamama/jest ve mimikleri kullanamama ise 15 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaşılan sorunlar olarak ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan 10 Türkçe öğretmeni argo ve uygunsuz sözcükleri kullanmayı karşılaştıkları bir sorun olarak tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdiği yanıtlardan bazıları doğrudan alıntılar yapılarak aşağıda sunulmuştur.

“Konuşma becerisinde karşılaşılan sorunlar; telaffuz sorunları, ses tonunu ayarlayamama, vurgu eksikliği, özgüven eksikliği ve alay edilme korkusudur. Bazı öğrenciler argo sözcükler kullanıyor konuşurken. Kullandığı argo ya da uygunsuz sözcüklerin farkında bile olmuyorlar. Muhtemelen televizyon, sanal âlemden etkileniyorlar.” (K5)

“Çoğu öğrencide karşılaştığım sorun kendine güven duymama, heyecanını dengede tutamama ve en önemlisi de kelime dağarcıklarının yetersiz olmasıdır. Bazı öğrenciler iki kelimeyi bir araya getirip fikirlerini ifade edemiyorlar. Yeteri kadar kitap okumadıkları için bu konuda yetersiz kalıyorlar diye düşünüyorum.” (K12)

“Günümüzde teknolojinin doğru kullanılmaması konuşma becerisinin geliştirilmesinde büyük bir sorun teşkil etmektedir. Öğrencinin televizyon, bilgisayar vb. ortamlarda konuma becerisine yön verebilecek, katkı sağlayabilecek örnekleri seçememesi, bu konuda öğrenciye rehberlik edilmemesi çok önemli bir sorun diye düşünüyorum. Öğrenciler uygun olmayan kanalları izleyip olumsuz etkileniyorlar.” (K27)

“Konuşma becerisindeki en büyük sorun öğrencilerin yeterli kelime hazinesine sahip olmayışıdır. Bu nedenle kendilerine güvenleri olmuyor ve topluluk karşısında konuşmaktan utanıyorlar. Türkçe derslerinde konuları yetiştireceğiz diye konuşma becerisine fazla yer vermiyoruz. Bu da en önemli sorun diye düşünüyorum.” (K33)

“Öğrenciler anne ve babalarından, mahallelerinden edindikleri yerel ağız özelliklerini konuşmalarına yansıtıyorlar. Konuşurken bazı öğrencilerin nereli olduğunu bile bazen tahmin edebiliyorsunuz. Ayrıca konuşurken vurgu ve tonlamaya hiç dikkat etmiyorlar.” (K51)

“Yeteri kadar kitap okumamak bence en büyük sorun. Az kitap okuyan öğrencinin kelime hazinesi zayıf oluyor. Kitaplar öğrencilere bilgi anlamında da çok şey kazandırıyor. Çok kitap okuyan çocuklar genellikle çok iyi kendilerini ifade edebiliyor. Verilen sorulara cevap verebiliyor. Ayrıca konuşma becerisi gelişmiş bir öğrenci beden dilini çok iyi kullanabilmeli bence. Öğrenciler konuşurken beden dilini etkili kullanamıyor. Jest ve mimiklerine hâkim olamıyor. Bu da konuşmalarının etkili olmamasına sebep oluyor.” (K64)

“Öğrencilerin çoğunda telefon var. Telefonda bir resim paylaşma, paylaşımlarıyla ilgili bir şeyler yazmaya çalışma isteği çabası var çoğunda. Konuşmak onlara artık gereksiz geliyor bence. Çok yakın iki arkadaş bir araya geliyor ama konuşmak yerine sosyal medyada takılıyorlar. Yan yana oturmak yetiyor sanki onlara. Bu da az konuşan ve telefonu elinden düşürmeyen bir çocuk ortaya çıkarıyor. Haliyle onların konuşma becerilerinin güzel ve etkileyici olmasını beklemek pek gerçekçi olmaz diye düşünüyorum.” (K77)

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara sundukları çözüm önerileri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri

Yanıtlar	f
Konuşma becerisi eğitime müstakil bir şekilde yer verilmeli	34
Öğrencilerin özgüvenlerini geliştirecek konuşma etkinlikler düzenlenmeli	29
İyi ve etkili konuşma örnekleri izlenerek örnek uygulamalar yapılabilir	25
Konuşma öncesi hazırlık, konuşma planı vb. konularda eğitimler ve örnek uygulamalar yapılabilir	19
Öğrencilere beden dili eğitimi verilebilir	18
Öğrencilere hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar yapma etkinlikleri yapılabilir	18
Drama ve canlandırma etkinlikleri yapılabilir	17

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinden 34'ü konuşma becerisinin geliştirilmesi için konuşma becerisi eğitimine müstakil bir şekilde yer verilmeli önerisini getirmiştir.²⁹ Türkçe öğretmeni öğrencilerin özgüvenlerini geliştirecek konuşma etkinlikler düzenlenmeli,²⁵ Türkçe öğretmeni iyi ve etkili konuşma örnekleri izlenerek örnek uygulamalar yapılabilir, 19 Türkçe öğretmeni konuşma öncesi hazırlık, konuşma planı vb. konularda eğitimler ve örnek uygulamalar yapılabilir, araştırmaya katılan 18 Türkçe öğretmeni ise öğrencilere beden dili eğitimi verilebilir, öğrencilere hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar yapma etkinlikleri yapılabilir önerilerini getirmiştir. Araştırmaya katılan 17 Türkçe öğretmeni ise drama ve canlandırma etkinlikleri yapılmasının konuşma becerisini geliştireceğini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan 15 Türkçe öğretmeni ise TED konuşmaları gibi örnek konuşmalar izletilip öğrencilerle değerlendirmeler yapılmasının konuşma becerisinin geliştirilmesinde faydalı olacağını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlara getirdikleri çözüm önerilerinin bazıları doğrudan alıntılar yapılarak aşağıda sunulmuştur.

“Güzel ve etkili konuşma nasıl olur? Öğrencilere bunlar izletilmeli bence. Ardından örnek konuşmalar üzerinde konuşularak eğitimler verilebilir.” TED konuşmaları gibi konuşmaları öğrencilere izletebiliriz.” (K1)

“Öğrencilerin televizyon, bilgisayar vb. ortamlarda seyrettiği konuşmalarını örnek aldığı dizi vb. programlar takip edilerek uygunsuz olanları izlememesi, faydalı olanları takip etmesi için rehberlik yapılabilir. Konuşma becerisinin geliştirilmesi kitap okumayla doğru orantılıdır. Öğrencilere bu hususta kitap okumaları için yönlendirmeler yapılabilir.” (K11)

“Öğrencilerde konuşma becerisini gelişmemesindeki en büyük sorun özgüven eksikliği olduğu için öğrencilerin özgüvenlerini yükseltici etkinlikler yapılabilir. Öğrencinin konuşma konusunda cesaretlendirilmesi, onları tanıyarak ilgi alanlarının bilinmesi, sevdiği konulardan söz açarak öğrenciyi konuşmaya teşvik etmek, yaşadıklarından yola çıkarak belirli bir konu verip anlatmasını isteyebiliriz. Beslediği bir havyanı anlatmasını isteyebiliriz. Öğrencilere kısa konuşmalar yaptırarak konuşma pratiklerini arttırmak konuşma becerilerin geliştirecektir. Aile içinde çocuklara mutlaka söz hakkı verilmeli, anne ve babalar çocukları bıkmadan, sıkılmadan dinlemeli, sözlerini kesmeden onların konuşmalarını desteklemelidir.” (K18)

“Konuşma eğitimi konusunda öğrencilere eğitimler verilmelidir. İyi bir konuşmanın özellikleri, konuşma türleri anlatılmalıdır. Konuşmalarıyla insanları etkileyebilen iyi konuşmalar ve konuşmacılar dinlenebilir. Öğrencilere derslerde bol bol hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar yaptırılmalıdır.” (K23)

“Drama ve canlandırma dersleri konularak öğrencilerin aktif bir şekilde bu derslerde görev almaları sağlanabilir. Öğrencilerin derslerde okuduğu kitapları anlatmalarını sağlanarak topluluk karşısında heyecanlanmadan konuşmalarına ortam sağlanmalıdır. Sık sık sınıf arkadaşlarının karşısında konuşmalar yapabilmeyen öğrencilerin özgüvenleri gelişir ve topluluk karşısında konuşma becerileri gelişir.” (K49)

“Öğrencilerin etkili ve güzel konuşabilmesi kelime hazinelerinin fazla olmasına bağlıdır. Elbette çok kelime bilen öğrenci çok güzel konuşur diyemeyiz ama güzel ve etkili konuşmak için kelime hazinesinin yüksek olması önemlidir. Bunun için de öğrencilere bol bol kitap okutmamızdır. Öğrenciler okuduğu kitapları sınıfta arkadaşlarının huzurunda anlattırabiliriz. Bu uygulamalar hem okuma becerisini hem de öğrencinin konuşma becerisini geliştirir. Türkçe derslerinde konuşma etkinlikleri için zaman ayırmamız gerekir. Konuşma becerisini maalesef atlıyoruz.” (K70)

“Öğrencilere beden dili, iletişim gibi eğitimler verilmelidir. Seçmeli olarak konuşma dersleri konulabilir diye düşünüyorum. Öğrencilerin ilgi alanlarına göre konuşma konuları verilerek konuşmalar yapabilecekleri etkinlikler düzenlenebilir. Öğrencilerin örnek aldığı youtuber’lar ile uzaktan ya da yüz yüze bir araya gelmelerini sağlayacak etkinliklere düzenlenebilir.” (K75)

4. Dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar

Yanıtlar	f
Doğru dinlemeyi bilememek	41
Dikkatin çabuk dağılması	39
Dinleyeni aktif tutmamak	29
Konuşanı rahatsız edecek tavır ve davranışlar	18
Dikkatini dinlediğine verememe/ilgisizlik	18
Dinlediğinin bölümleri arasında bağlantı kuramama	11
Empati kuramama	10
Dinlerken not almayı bilmemek	10

Tablo 7 incelendiğinde doğru dinlemeyi bilememek dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde en çok karşılaşılan sorun olarak görülmektedir. 41 Türkçe öğretmeni tarafından ifade edilmiştir.39 Türkçe öğretmeni dikkatin çabuk dağılmasını karşılaştıkları sorun olarak belirtmiştir. Araştırmaya katılan 29 Türkçe öğretmeni de dinleyeni aktif tutmamayı karşılaştığı bir sorun olarak ifade etmiştir. Konuşanı rahatsız edecek tavır ve davranışlar sergilemek ve dikkatini dinlediğine verememe/ilgisizlik 18 Türkçe öğretmeni tarafından karşılaşılan bir sorun olarak belirtilmiştir. Araştırmaya katılan 11 Türkçe öğretmeni dinlediğinin bölümleri arasında bağlantı kuramamayı bir sorun olarak görürken 10 Türkçe öğretmeni de empati kuramamayı ve dinlerken not almayı bilmemeyi dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştığı bir sorun olarak bildirmiştir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlara verdiği yanıtlardan bazıları doğrudan alıntılar yapılarak aşağıda sunulmuştur.

“Dinleme/izleme becerisinde karşılaşılan temel sorunlar; dikkatini dinlediği metne verememe, dinlediği metindeki kelimeleri anlamama, dinlediği metnin başı ve diğer bölümleri arasında bağlantı kuramama şeklinde sıralayabilirim.” (K4)

“Dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesinde karşılaşılan sorunlardan biri öğrencinin dikkatinin çabuk dağılmasıdır. Öğrencinin dikkatini çekecek ve sürekli tutacak şekilde konuşmacılar kendilerini ayarlamıyorlar.” (K13)

“Dinleme/izleme becerisi metinleri öğrencilerin seviyesine uygun olmuyor. Öğrenciler bu yüzden metne kendilerini veremiyor ve çabuk sıkılıyorlar.” (K25)

“Öğrencilere dinleme eğitimi verilmiyor. Bu en büyük sorun bence. Öğrencilere dinleme faaliyetlerinde sadece sus, konuşma gibi emir cümleleri kuruyoruz. Doğru dinlemenin nasıl yapılması gerektiğini öğretmiyoruz. Hal böyle olunca da öğrenciler dinlemiyor. Daha doğrusu nasıl dinlemesi gerektiğini bilmiyor.” (K44)

“Öğrenciler nasıl dinleyeceklerini bilmiyorlar. Dinlerken not almıyorlar. Dinlerken not almak gerektiğini bilmiyorlar. Bu problemler bizden kaynaklanıyor bence. Öğrenciye sadece dinle çocuğum diyoruz. Ama nasıl dinleyecek, neden dinleyecek bunları hep es geçiyoruz.” (K63)

“Dinleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştığım en büyük sorun öğrencilerin konuşanın dikkatini dağıtacak ve onu rahatsız edecek tavır ve davranışlar sergilemesidir. Öğrenci konuşmacıyla empati kurabilmeyi bilmiyor.” (K78)

“Konuşmacılar dinleyenin ilgisini çekecek şekilde konuşmalarını sürdürmüyor. Öğrenciler konuşmacı tarafından metnin içinde tutulmuyor, aktif bir şekilde dinlemelerini sağlayacak etkinlikler yapılmadığı için metin öğrencilerin ilgisini çekmiyor.” (K82)

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara sundukları çözüm önerileri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri

Yanıtlar	f
Doğru ve etkili dinleme nasıl olur eğitimleri verilmeli	39
Türkçe derslerinde bol bol dinleme etkinlikler düzenlenmeli	34
Dinleme/izleme etkinlikleri dinleyenleri de aktif edecek şekilde düzenlenmeli	29
Konuşanla empati/göz teması kurma gibi eğitimler verilebilir	19
Dinlenen/izlenen metinleri öğrencilerle birlikte tahlil edilebilir	15
TED konuşmaları gibi örnek konuşmalar dinletilip/izletilip öğrencilerle değerlendirmeler yapılabilir	15

Tablo 8 incelendiğinde; araştırmaya katılan 39 Türkçe öğretmeni öğrencilere doğru ve etkili dinleme eğitimleri verilmesinin dinleme/izleme becerisinde karşılaşılan sorunlar için faydalı olacağını ifade etmiştir.34 Türkçe öğretmeni Türkçe derslerinde bol bol dinleme etkinlikler düzenlenmeli, 29 Türkçe öğretmeni dinleme/izleme etkinlikleri dinleyenleri de aktif edecek şekilde düzenlenmeli,19 Türkçe öğretmeni konuşanla empati/göz teması kurma gibi eğitimler verilebilir, 15 Türkçe öğretmeni ise dinlenen/izlenen metinleri öğrencilerle birlikte tahlil edilebilir, TED konuşmaları gibi örnek konuşmalar dinletilip/izletilip öğrencilerle değerlendirmeler yapılabilir önerilerini sunmuştur.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlara getirmiş oldukları çözüm önerilerinden bazıları doğrudan alıntılar yapılarak aşağıda sunulmuştur.

“Dinleme becerisinin geliştirilmesi için öğrencinin ilgi alanına giren, hoşlandığı konularla ilgili metinleri dinleterek başlatılması faydalı olacaktır. Güncel bir fıkra, şarkı, kısa bir hikâyeye, gezilmesi gereken bir yer, popüler bir dizi, reklam, dikkat çekici bir haber, sosyal medyadan takip ettikleri birinin uygun videoları öğrencilere izlettirerek/dinlettirilerek bunlarla ilgili sorular sormak, bazılarını yarıda keserek sonunu tahmin ettirmek, bilmediklerin üzerine konuşmak öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirecektir diye düşünüyorum.” (K5)

“Türkçe ders kitaplarında seçilen dinleme metinleri öğrencilerin seviyelerini uygun değildir. Öğrencilerin seviyelerine uygun dinleme metinleri ile dinleme etkinlikleri yapılmalıdır. Ayrıca dinleme metinlerinin seslendiren kişilerin, ses tonları öğrenciyi sıkmayacak, dikkatlerin çekecek kişilerden seçilmesini özen gösterilmelidir.” (K9)

“Dinleme metinleri sadece işitme duyusuna hitap etmemelidir. Öğrenci bu metinleri anlamakta zorlanıyor. Dinleme metinlerin görsellerle desteklenirse daha etkili oluyor. Tabi ilerleyen zamanda görseller kaldırılarak devam edilebilir. Dinleme/izleme için öğrencilere ön hazırlık yapmaları, not almaları, nitelikli dinleme için neler yapılması gerektiği gibi eğitimler verilebilir.” (K38)

“Dinleme/izleme yaparken öğrencilerimize nasıl davranmaları gerektiğini öğretmeliyiz. Dinlerken neler dikkat etmeli öğrencilerin çoğu bunları bilmiyor. Anlamanın iyi bir dinleyici olmaktan geçtiğini öğrencilerimize kavratmalıyız. Dinlediklerini ölçen etkinlikler düzenlemeliyiz. Özellikle arkadaşları tarafından konuşması dinlenen öğrencilere akran değerlendirmeleri yaptırabiliriz.” (K41)

“İngilizce öğretmenleri dinleme dersleri yapıyorlar. Belki dersler uygun bunun için. Bizler de Türkçe derslerimizde dinleme etkinliklerinin sayısını arttırabilir. Bazı öğrencileri konuşturup dinleyen öğrencilere konuşan arkadaşlarının anlattığı konular hakkında sorular sorarak aktif bir şekilde dinlemelerini sağlayabiliriz.” (K63)

Tartışma, sonuç ve öneriler

Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılı Antalya ili merkez ilçelerinde görev yapan 82 Türkçe öğretmenin yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla temel dil becerilerinin geliştirilmesi sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yürütülmüştür. Araştırma sonucunda 82 Türkçe öğretmenin Türkçe derslerini yürütürken karşılaştıkları sorunlar: okuma becerisi, yazma becerisi, konuşma becerisi ve dinleme/izleme becerisi başlıkları altında incelenmiştir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara sundukları çözüm önerileri temalaştırılarak tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğine 4 temel beceri türünde de bazı ortak sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak temel dil becerilerinin birbirini etkileyen sarmal bir yapıya sahip olması gösterilebilir. Her ne kadar temel dil becerileri birbirlerine bağlı, birbiriyle yakından ilişkili ve birbirinin bütünleyicisi olsa da (Sever, 2015; Öz, 2015) araştırmanın yapısı ve doğası gereği daha detaylı sonuçlara ulaşabilmek için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre temel dil becerilerinin gelişimi sürecinde Türkçe öğretmenleri tarafından karşılaşılan sorunlar; öğrencilerden kaynaklanan sorunlar, öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar, eğitim sistemi ve

süreçlerinden kaynaklanan sorunlar, aile ve çevresel sorunlar, teknolojinin getirdiği birtakım sorunlar olmak üzere beş başlıkta tasnif edilebileceği görölmektedir.

Okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara Türkçe öğretmenlerinin verdiği yanıtların: sözcüklerin son hecelerini atlama, sözcükleri tanıyamama, okumaya karşı özgüven eksikliği, söz varlığının zayıf olması, okumaya karşı ilgisiz ve isteksiz olma, sözcükleri yanlış okuma, erken yaşta alışkanlığa dönüştürülememesi, vurgu ve tonlamaya dikkat edememe, kelimeleri doğru telaffuz edememe, okuduğunu anlayamama, ilgiye ve seviyeye göre kitap türü seçilememesi, okumayı bir ihtiyaç olarak görmeme, okuduğu metini içselleştirmeme, nefesini kontrol edememe, okuma düzeyinin yaş seviyesinin altında olması, kitap okuma konusunda çevrede rol modelinin olmaması, okuma alışkanlığı kazandırmanın zorla yaptırılmış olması, dikkat dağınlıklığı nedeniyle okumaya odaklanamama, bağdaşıklık öğelerini kullanamama, kelimeye fazladan ek getirerek okuma başlıkları altında sıralandığı görölmektedir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri Türkçe derslerinde karşılaştıkları bu sorunların okuma becerisinin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunların büyük bir çoğunluğunun öğrenciden kaynaklı sorunlar olduğu görölmektedir. Bu sorunların başında öğrencilerin okuma hataları, okuma becerisine karşı tutumları ve okuma becerisi için hazırbulunululuk düzeylerinin yetersizliği gelmektedir. Öğrencilerin ilkokuldan başlayarak her sınıf düzeyinde okuma becerisi kazanımlarını tam olarak edinmiş bir şekilde bir üst sınıfa geçmeleri ve özellikle de ilkokuldan ortaokula eksik kazanımlarla gelmeleri okuma becerisinin gelişimi için büyük bir sorun teşkil etmektedir. *Öğrencilerin okumaya karşı isteksiz olmaları, özgüven eksikliği, okumaya hazır olmayışları, okuma çalışmalarına yeteri kadar zaman ayrılmayışı okuma becerisinin gelişiminde karşılaşılan sorunlardandır* (Kavcar ve diğerleri, 2004, s.50). Bu çalışmada da Kavcar ve diğerlerinin (2004) tespitlerine paralellik gösteren sonuçlara ulaşılmıştır. Işık ve Erdem (2016) çalışmalarında okuma becerisi ile karşılaşılan sorunları ifade ederken genel olarak öğrencilerin okuma seviyelerinde düşüklük ve okuduğunu anlayamama problemleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da okuduğunu anlayamama ve öğrencilerin okuma seviyelerinin düşük olması ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Çocuğun okuma gelişimine yön veren çevresel etkenlerin başında öğretmen ve okul çevresi, arkadaşları, ailesi ve kütüphane gelmektedir (Temizkan, 2021, s. 58). Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre çocuklara erken yaşta okuma sevgisinin kazandırılmaması, ailede ya da çevrede okuma bilincini geliştirecek ortamın, rol modellerin olmaması okuma becerisi gelişim sürecini olumsuz etkilemektedir. Arıcı (2012)'nın çalışmasında da çocuğun arkadaş çevresinde, ailesinde, yaşadığı toplumda okuyan bir yapı varsa okuma becerisinin gelişeceği ifade edilmekte ve araştırma sonuçlarıyla örtüşen bulgulara yer verilmektedir. Okuma becerisinin arzu edilen düzeyde geliştirilmesi ve kazandırılmasında aile katkısının, erken yaşlarda başlanmasının önemi oldukça büyüktür (Gündüz ve Şimşek, 2013). Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre okuma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara Türkçe öğretmenlerinin getirdiği çözüm önerilerinin başında bol bol sesli okuma çalışmalarının yapılması gelmektedir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri tarafından öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırabilecek uygulama ve etkinliklerin okulda, ailede ve okul dışı ortamlarda da yapılarak bu bilincin kazandırılması için çeşitli faaliyetlerin yürütölmesi tavsiye edilmektedir. Öğrencilerin ilgilerine ve seviyelerine uygun yazı türleri ve kitaplarla tanıştırılmalarının okuma becerisinin gelişimi için önemli olduğu vurgulanmaktadır. Okuma becerisinin gelişiminde aileyi de için içine katarak çocuklara küçük yaşlarda okuma sevgisini kazandırmanın faydalı olabileceği tavsiye edilmektedir. Öğrencilerin okuma becerisi ile ilgili problemleri ilgili sınıf seviyesinde düzeltilmelidir. Öğrencinin okuma becerisi kazanımlarının bir kısmı eksik olarak bir üst sınıfa geçmesi okuma becerisi ile ilgili sorunların kartopu etkisi dediğimiz büyük bir soruna dönüşmesine yol açmaktadır. Bu

problemler öncelikle ilkökulda çözülmeye çalışılmalıdır. Çözülmediği takdirde okuma becerisi sorunları öğrenci için hayatı boyunca devam edebilir (Sidekli ve Yangın, 2005, s. 411; Talada, 2007, s. 46). Literatürde bu çalışma ile benzer çalışmalar tarandığında çalışmaların doğrudan doğruya öğrencilerle birlikte yürütülen çalışmalar ve öğretmen görüşlerini içeren çalışmalar olmak üzere iki kategoride toplandığını görmek mümkündür. Yılmaz (2008), Dağ (2010), Uzunkol (2013) öğrencilerle yürüttüğü çalışmalarında; okurken atlama, yanlış okuma gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Sidekli ve Yangın (2005), Çaycı ve Demir (2006) de yine öğrencilerle yürüttüğü çalışmalarında sözcükleri tanıyama sorunları ile karşılaştıklarını aktarmışlardır. Tespit edile bu sorunlar Akyol (2019) tarafından okuma hataları olarak isimlendirilmiştir. Bu çalışmada da aynı sorunlarla karşılaşıldığı ancak bunlara ilave olarak Türkçe öğretmenleri tarafından farklı sorunların da tespit edildiği görülmüştür.

Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara göre yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde Türkçe öğretmenleri karşılaştıkları sorunları; yazmayı önemsememe, yazma için hazırlık yapmadan yazmaya başlamak, ilgisizlik ve isteksizlik, gereğinden fazla yazma görevleri nedeniyle yazmaktan hoşlanmama, yazma yetersizliği/korkusu ve tembelliği, öğretmenlerin ve öğrencilerin yazmaya daha az vakit ayırmaları, yazmak yerine test çözenin tercih edilmesi, söz varlığının zengin olmayışı, yazma becerisinin öğrencilere göre yorucu olarak düşünülmesi, yazma becerisinin yeteri kadar sevdirememesi, yazım yanlışları yapma, okunaklı/güzel yazamama, konuşmalarındaki hataları yazmaya dökme, duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade edememe, yazmanın gereksiz ve sıkıcı görülmesi, yazı türleri hakkındaki bilgi eksikliği, sanal ortam yazılarındaki yazım yanlışları başlıklarında ifade etmişlerdir. Tespit edilen sorunlar genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin yazmaya tutumlarından kaynaklı sorunlar, sınav sistemi ve öğretmenlerden kaynaklı sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma bulguları alinyazında tespit edilen: sınav sisteminden (Üstüner ve Şengül 2004) kaynaklı sorunlar, öğrencilerin yazılı anlatıma bakış açıları (Ungan, 2007), öğretmenlerden kaynaklı sorunlarla (Göçer, 2010) örtüşmektedir. Bu bağlamda öncelikli olarak Türkçe derslerinde yazma becerisi eğitime daha fazla vakit ayırarak ve öğrencilere yazma sevgisini kazandıracak etkinlik ve uygulamaların yapılması yazma becerisinin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Literatürdeki yazma becerisinde karşılaşılan sorunları ele alan benzer çalışmalarda da bu çalışmada tespit edilen sorunlara benzer başlıklara ulaşıldığı görülmektedir. Araştırmalarda yazma eğitime yeteri kadar zaman ayrılmayışının temel bir sorun olduğu göze çarpmaktadır (Yıldız, 2013). Öğrencilerin söz varlıklarının zengin olmayışı (Yıldız, 2013; Sever, 2015) ve test odaklı sınavların yazmayı olumsuz etkilediği bu araştırma sonuçlarında olduğu gibi benzer çalışmalarda da ifade edilmektedir (Çifçi, 2006; Akbayır, 2011;). Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerine göre öğrencilerin sanal ortam yazılarındaki yazım yanlışları yazılı anlatım becerilerini olumsuz etkilemektedir. Alinyazında tespit edilen benzer çalışmalarda da internet ve cep telefonlarında kullanılan dilin yazma becerisini olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir (Yaman ve Yavuz, 2007; Yıldırım ve Tahiroğlu, 2006). Araştırmada tespit edilen bulgulardan olan: duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade edememe, söz varlığının zengin olmayışı, plan yapmadan yazmaya başlamak sorunları Tok ve Ünlü'nün (2014) çalışmalarında da yazma becerisinin gelişimi sürecinde karşılaşılan sorunlar olarak ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri yazma becerisinde karşılaştıkları sorunlar için: müstakil bir yazı dersi/saati konulmalıdır, günlük tutma alışkanlığı kazandırılabilir, yazım yanlışları konusunda android uygulamalar/oyunlar ve etkinlikler geliştirilebilir, öğrencilerin tüm yazma faaliyetleri desteklenmeli, bol bol pekiştireçler verilmelidir, gezilen, görülen yerleri yazarak anlatmaları sağlanmalıdır, yazma için hazırlık, plan vb. süreçler detaylıca öğretilmelidir, yazı türleri öğrencilere kavratılmalı ve uygulamalı yazı çalışmaları yapılmalıdır, duygu ve düşünceleri yazılı olarak ifade etme uygulamaları çok sık yapılmalı, internet ve sosyal medya yazım kuralları geliştirilebilir çözüm önerilerini

sunmuşlardır. Sunulan bu çözüm önerilerine göre yazma becerisi faaliyetlerine yön verilmesin yazma becerisini ve öğrencilerin yazmaya karşı tutumlarını geliştireceği düşünülmektedir. Araştırmada yazma becerisinde karşılaşılan sorunlara çözüm önerisi olarak öğrencilere günlük tutma alışkanlığının kazandırılması ve yazma için hazırlık yapılmasının yazma becerisini geliştirebileceği ifade edilmiştir. Tekşan (2001); Özbay ve Zorbaz (2012)'in çalışmalarının da günlük tutma alışkanlığının ve yazma için hazırlık yapılmasının yazılı anlatım becerisini geliştirdiği bulgularına ulaşılmış olması araştırmada elde edilen bulguların alanyazınla tutarlılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerdeki özgüven eksikliği, konuşulacak konu hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması, kelime hazinesinin yetersiz oluşu, yeteri kadar kitap okumama, yerel ağız özellikleri, konuşmaya hazırlıksız, plansız ve düşünmeden başlama, beden dilini kullanamama/jest ve mimikleri kullanamama konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan temel sorunlar olarak göze çarpmaktadır. Alanyazındaki araştırmalarda da konuşma becerisi için benzer sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Yerel ağız kullanımı (Yıldız, 2013); ses tonunu ayarlayamama, vurgu ve tonlamaya dikkat edememe, beden dilini etkili kullanamama (Başaran ve Erdem, 2009) bu araştırma ile konuşma becerisinde tespit edilen ortak sorunlardır. Bu araştırmada tespit edilen konuşma becerisinde karşılaşılan sorunlar olan; konuşulacak konu hakkında bilgi eksikliği, kelime hazinesinin yetersiz oluşu alanyazında da (Aktaş ve Gündüz, 2021) ifade edilmiştir. Alanyazında konuşma becerisinde karşılaşılan sorunları tespit eden benzer çalışmalarda da bu çalışmayla benzer bulgulara: yöresel ağız kullanma, kelime dağarcığı eksikliği, vurgu ve beden dilinden yeterince yararlanılamaması (Topçuoğlu Ünal ve Degeç, 2012) ulaşıldığı görülmektedir. Araştırmada konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlara getirilen çözüm önerileri: konuşma becerisinin geliştirilmesi için konuşma becerisi eğitimine müstakil bir şekilde yer verilmeli, öğrencilerin özgüvenlerini geliştirecek konuşma etkinlikleri düzenlenmeli, öğrencilere beden dili eğitimi verilebilir, drama ve canlandırma etkinlikleri yapılmasının konuşma becerisini geliştireceğini, konuşma öncesi hazırlık, konuşma planı vb. konularda eğitimler ve örnek uygulamalar yapılabilir, öğrencilere hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar yapma etkinlikleri yapılabilir, drama ve canlandırma etkinlikleri yapılabilir başlıkları altında toplanmaktadır. Konuşma becerisinde karşılaşılan sorunlar olan: özgüven eksikliği, yerel ağız özellikleri, ses tonunu ayarlayamama, vurgu ve tonlamaya dikkat edememe, kelime hazinesinin yetersiz oluşu, beden dilini kullanamama/jest ve mimikleri kullanamama gibi sorunlara çözüm önerisi olarak Kara (2009) tarafından drama ve canlandırma etkinlikleri yapılması önerilmektedir. Bu araştırmada da alanyazınla örtüşen bir şekilde aynı önerinin konuşma becerisindeki temel bazı sorunlara çözüm getireceği ifade edilmiştir. Öğrencilerin konuşma becerisinde yaşayacakları sorunları ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için özgüvenlerini yükseltecek etkinliklerin yapılması (Akyol, 2021), iyi örnek teşkil edecek uygulamaların yapılması (Uçgun, 2007), hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar yaptırılması (Aktaş ve Gündüz, 2021) tavsiye edilmektedir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar incelendiğinde: doğru dinlemeyi bilememek, dikkatin çabuk dağılması, dinleyeni aktif tutmamak, konuşanı rahatsız edecek tavır ve davranışlar, dikkatini dinlediğine verememe/ilgisizlik, dinlediğinin bölümleri arasında bağlantı kuramama, empati kuramama ve dinlerken not almaya bilmemek başlıklarının tespit edildiği anlaşılmaktadır. Sonuçların genel olarak öğrenci merkezli olduğu, bir kısmının öğretmenden kaynaklandığı ve nitelikli bir dinleme eğitimi ile aşılacağı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerine göre öğrencilere nitelikli dinleme/izleme eğitimi verilmesi dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecindeki sorunlar için etkili bir çözüm önerisi olacaktır. Örnek teşkil edebilecek dinleme metinlerinin Türkçe derslerinde öğrencilerle birlikte dinlenilmesi ve tahlil edilmesi bu becerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Öğrencilere arzu edilen nitelikte bir dinleme/izleme becerisi kazandırabilmek için dinleme/izleme becerisini; doğuştan gelen bir beceri olduğu ve her hangi bir eğitime ihtiyaç duymadan geliştiği inancından (Özbay, 2014) vazgeçerek okuma ve yazma becerisi kadar önemli olduğu ve öğretilip değerlendirilebilecek bir beceri olduğu (Doğan, 2012) bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir. Altuntaş Gürsoy ve Akyüz (2015)'ün dinleme eğitiminde karşılaşılan güçlükleri tespit ettiği çalışmalarında en çok dile getirilen sorun öğrencilerde dikkat eksikliğinin olmasıdır. Altuntaş Gürsoy ve Akyüz (2015); Kocaadam (2011) çalışmalarında öğrencilerle etkili dinleme ve konuşmanın nasıl olması gerektiği üzerine konuşulmasının, öğrencilerin dikkatlerinin dağılması için dinleme/izleme eğitimi ortamının ilgi ve dikkat çekebilecek nitelikte düzenlenmesinin dinleme/izleme becerisinin gelişim sürecinde karşılaşılan sorunları ortadan kaldırdığını ifade etmişleridir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin dinlerken not almaları gerektiğini bilmedikleri ve nasıl dinleyeceklerini bilmediklerini ifade etmesi dinleme/izleme becerisinin geliştirilme sürecinde karşılaşılan öğrencilerden kaynaklı sorunların temelini oluşturmaktadır. Alanyazında dinleme/izleme becerisiyle tespit edilebilen benzer araştırmalarda karşılaşılan sorunlar genel olarak; dikkat dağınıklığı ve ilgisizlik, hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması (Bayram, 2019), dikkatini dinlediğine verememek (Emiroğlu, 2013), derste anlatılan konulara ilgi duyulmaması (Aşlıoğlu, 2009) gibi başlıklardan oluşmaktadır. Bu çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmış olması araştırma sonuçlarının alanyazınla tutarlık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Türkçe derslerinde, Doğan (2019)'ın çalışmasında ifade ettiği dinleme/izleme becerisiyle ilgili yöntemlerin uygulanması dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunları ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktır.

Temel dil becerileri bağlamında Türkçe eğitiminin Türkçe öğretmenleri tarafından tespit edilen sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada bulgulardan elde edilen sonuçlara göre Türkçe öğretmenleri karşılaştıkları sorunların büyük bir kısmının öğrenci merkezli olduğunu ifade etmiştir. Öğrenci merkezli olan sorunların çözümü için öğrencilere ilgili temel dil becerisinin geliştirilmesi için çeşitli eğitimler verilmesi, etkinlik ve uygulamalarla temel dil becerilerinin desteklenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Öncelikli olarak öğrencilerin sorun yaşadığı temel dil becerisine karşı tutumlarının değiştirilmesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Okuma, yazma, konuşma ve dinleme/izleme becerilerinin birbirini etkileyen yapıları da düşünülerek her beceri alanı için aynı özeni gösterip, Türkçe derslerinde dört temel beceriye de hitap eden uygulama ve etkinlikler yapılmalıdır. Türkçe eğitiminin temel yapı taşı olan dil becerilerinin birindeki eksiklik Türkçe eğitimini olumsuz etkileyecektir. Her bir becerinin eşit derecede önemli olduğu düşünülerek öğrencilerden sonra Türkçe öğretmenleri de bu bilinçle temel dil becerilerine yaklaşmalıdır. İhmal edilen ya da diğerlerine göre daha az işlenen bir beceri olmamalıdır. Öğrencilerin buldukları sınıf seviyesindeki temel dil becerileri kazanımlarının tamamını edinerek bir üst sınıfa geçmeleri oldukça önemlidir. Okuma etkinlikleri, söyleşi ve münazaralar, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar, güzel örnek teşkil edebilecek konuşma ve dinleme metinleri, konuşma tahlilleri gibi uygulamaların okulda ve okul dışı öğrenme ortamlarında sık sık yapılması Türkçe eğitiminin gelişimi için oldukça önemlidir. Günümüz teknolojisinin etkisiyle temel dil becerilerinden sırasıyla yazma ve okuma, ardından da konuşma ve dinleme/izleme becerileri sanal ortamlarda daha yoğun bir şekilde icra edilmeye başlanmıştır. Öğrencilerin bu mecralardaki yazışmalarını takip edip, temel dil becerileri bağlamında sanal ortam araştırmalarının yapılması oldukça faydalı olacaktır. Sosyal medya yazışmaları, blog yazışmaları gibi öğrencilerin çok sık kullandığı sanal yazma mecraları ile ilgili çalışma ve araştırmalar yapıldır. Bu alanda tespit edilen soruna erken müdahale edilerek diğer becerileri de olumsuz etkilemesinin önüne geçilebilir. Araştırma sonuçlarına göre temel dil becerilerinin gelişim sürecinde karşılaşılan sorunların ortak noktası öğrencilerin temel dil becerilerine olan ilgilerinin düşük olmasıdır. Türkçe derslerinde öğrencilere farkındalık kazandırmak için hangi temel dil becerisinin işlendiğinin anlatılması faydalı

olacaktır. İşlenen temel dil becerinin tanımı, özellikleri, püf noktaları ve bu beceri ile karşılaşılacak sorunların neler olduğu öğrencilere anlatılabilir böylelikle öğrencilerin temel dil becerileri hakkındaki ilgi ve farkındalık düzeyleri geliştirebilir. Bol bol pratik ve farkındalık eğitimleriyle temel dil becerilerinde karşılaşılan sorunlar en aza indirilebilir.

Kaynakça

- Akbayır, S. (2011). *Yazılı anlatım nasıl yazabilirim?* Ankara: Pegem Akademi.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2021). *Yazılı ve sözlü anlatım kompozisyon sanatı (28. baskı)*. Ankara: Akçağ.
- Akyol, H. (2019). *Türkçe ilkokuma ve yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyol, H. (2021). *Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Altuntaş Gürsoy, İ. ve Akyüz, E. (2015). Üçüncü ve dördüncü sınıf dinleme eğitiminde karşılaşılan güçlüklerin öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi: nitel bir çalışma. *International Journal of Language Academy. Volume 3/3.293/305*
- Arıcı, A. F. (2012). *Okuma eğitimi*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Aşlıoğlu, B. (2009). Türkçe öğretmen adaylarına göre derslerde karşılaşılan başlıca dinleme engelleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (29), ss.45-63*.
- Işık, R., ve Erdem İ (2016). Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *Turkish Studies (Elektronik), 11(3), 1309 - 1332*.
- Baş, B. (2012). İlköğretim Türkçe programına sözlü ve yazılı kültür temelli bir eleştiri. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 20(1), 271-290*.
- Başaran, M., ve Erdem, İ. (2009). Öğretmen adaylarının güzel konuşma becerisi ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi 17 (3), s. 743- 754. B*
- Bayram, B. (2019). Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. *Millî Eğitim, 48(1), 57-80*.
- Calp, M. (2010). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel.
- Ceran, D. ve Deniz, K. (2015). TEOG sınavı sorularının okuma becerisiyle çözülebilme düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 3(2), 92-109*.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.)*. Siyasal.
- Coşkun, M. V. (2009). Ana dili eğitiminde parçalarüstü birimlerin önemi ve teknoloji destekli olarak kavratılması. *Bilgi, s. 48, 41-52*.
- Çaycı, B. ve Demir, M. K. (2006). Okuma ve anlama sorunu olan öğrenciler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(4), 437-458*.
- Çifçi, M. (2006). *Türkçe öğretiminin sorunları (77 – 134) Türkçenin Çağdaş Sorunları, Ed: Gülsevin, G., Boz, E. (3.Basım)*. Ankara: Gazi.
- Dağ, N. (2010). Okuma güçlüğüünün giderilmesinde 3p metodu ile boşluk tamamlama (cloze) tekniğinin kullanımı üzerine bir çalışma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 11(1), 63-74*.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: MEB.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, Y. (2019). Dinleme/izleme becerisi ile Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bu becerinin geliştirilmesi için önerilen yöntemlere yönelik bir analiz. *Millî Eğitim, 48(1), 31-56*.
- Emiroğlu, S. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme sorunlarına ilişkin görüşleri, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 6(11), ss.269-307*.

- Göçer, A. (2010). Öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarının Türkçe öğretmenlerince değerlendirilmesi üzerine. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2011, 30(2), s. 71-97.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2013). *Anlama Teknikleri I- Uygulamalı Okuma Eğitimi*. Ankara: Grafiker.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Güneş, F. (2009). Türkçe öğretiminde günümüz gelişmeleri ve yapılandırıcı yaklaşım, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6(11), 1-21.
- Güneşli, A. (2007). *Etkin öğrenme yaklaşımının anadili eğitiminde okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye etkisi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekış Web Ofset Tesisleri.
- Kara, Ö.,T. (2009) İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersinde konuşma becerisinin geliştirilmesinde dramının kullanılması ve bir uygulama örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt XI, Sayı 2.
- Karadağ, Ö. ve Maden, S. (2013). *Yazma eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. (A. Güzel ve H. Karatay, Ed.)*. *Türkçe öğretimi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin.
- Kızıltepe, Z. (2015). *İçerik analizi nedir? Nasıl oluşmuştur? F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.) içinde, Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve Yaklaşımları*.
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- MEB (2006). İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8.) sınıflar öğretim programı. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB.
- Mert, E. L. (2014). Türkçenin eğitimi ve öğretiminde dört temel dil becerisinin geliştirilmesi sürecinde kullanılabilirlik etkinlik örnekleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 23- 48.
- Onan, B. (2015). Derin yapı yüzey yapı ilişkisi bağlamında temel dil becerileri üzerine bir analiz çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 91-110.
- Öz, F. (2015). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı.
- Özbay, M. ve Zorbaz, K. Z. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazma tutukluğu düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161, 47-72.
- Özbay, M. (2014). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Sever, S. (1998). Dil ve iletişim (etkili yazılı ve sözlü anlatım). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31(1), 51-66.
- Sever, S. (2015). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı.
- Sidekli, S. ve Yangın, S. (2005). Okuma güçlüğü olan öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir uygulama. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11.
- Tavşancıl, E., ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.
- Tekşan, K. (2001). *Yazılı anlatım geliştirmede ön hazırlığın etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Temizkan, M. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının temel dil becerilerinden okuma ile ilgili kavramları öğrenme düzeyleri ve kavram yanlışları. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 29-47.
- Temizkan, M. (2021). *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.

- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçenin Öğretimi özel Sayısı, S. 13, 161-167.*
- Tok, M. ve Ünlü, S. (2014). Yazma becerisi sorunlarının ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:13 Sayı:50 (73-95)*
- Topçuoğlu Ünal, F. ve Degeç, H. (2012). Öğretmen görüşlerine göre konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *The Journal of Academic Social Science Studies. Volume 5 Issue 7, p. 735-750.*
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. 24, 543-559.*
- Uçgun, D. (2007). Konuşma eğitimini etkileyen faktörler, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 22 (1), (59-67)*
- Ungan, S. (2007). Yazma becerisinin geliştirilmesi ve önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 23, s. 461-472*
- Ural, A. ve Ülper, H. (2013). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının matematiksel modelleme ile okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 6(2), 214-241.*
- Uzunkol, E. (2013). Akıcı okuma sürecinde karşılaşılan sorunların tespiti ve giderilmesine yönelik bir durum çalışması.. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, Nisan 2013, ss.70-83*
- Üstüner, A., Şengül, M. (2004). Çoktan seçmeli test tekniğinin Türkçe öğretimine olumsuz etkileri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 2, s. 197-208.*
- Yaman, H. ve Yavuz, E. (2007) İnternet kullanımının Türkçeye etkileri: nitel bir araştırma, *Journal of Language and Linguistic Studies 3(2) 237-249.*
- Yıldız, C. (2003). *Türkçe öğretiminde alternatif yöntemler.* Ankara: Anı.
- Yıldız, C. (Ed.). (2013). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi.* Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin.
- Yıldırım, F. ve Tahiroğlu, T. (2006). *İnternette Türkçe kullanım sorunları (Editörler: Gülsevin, G. ve Boz, E.). Türkçenin çağdaş sorunları. (359-378).* Ankara: Gazi.
- Yılmaz, M. (2008). Kelime tekrar tekniğinin akıcı okuma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 323-350.*
- Yılmaz, T. ve Doğan, Y. (2014). 7. sınıf öğrencilerinin anlamını bilmedikleri kelimeler ve Türkçe ders kitaplarındaki kelime çalışmaları bağlamında kelime öğretimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(25), 279-285.*